

در مسیر یک سال گذشته

دست به دست پلاس را تولید کردیم

اوایل سال ۱۴۰۰ در سفری به خراسان جنوبی بود که داستان تولید پلاس کلید خورد. سفری جمعی که چند روزی در اوج گرما و زیر سایه کرونا، به سیاحت خراسان جنوبی و اطراف آن گذشت. طبیعتی خشک و گرم که جن و انس و طبیعت، تاب‌آوری دیرین آن‌ها را باز می‌آزماید. مردمانی خون‌گرم، ساده، قانع و خوش خلق که درشتی‌های زمانه در امید و پشتکار و روحیه جمعی آن‌ها خللی ایجاد نکرده‌است. به همین خاطر بود که پروژه جمعی تولید پلاس با زنان منطقه شروع شد و با گذشت یک سال از آن، می‌توان گفت که به موفقیت دست پیدا کرده است. چگونگی شکل‌گیری، برنامه‌ریزی و انجام شدن ایده این کار جمعی را می‌توانید در این مطلب بخوانید، با این توضیح که پروژه پلاس همراه با بهبود کیفیت تولید و کمک به تولیدکنندگان ادامه پیدا خواهد کرد.

در خراسان جنوبی قهر طبیعت و خشکسالی، پسته و زعفران را جایگزین کشت‌های غرقابی کرده‌است. شهرها و روستاهایی از جمله سمنان، سبزوار، بتو، سیدآباد، گناباد، قائن، شیرمرغ، فلک، باراز، بیرجند، خوسف، خور، طبس، انارک و... که مردمانش سخت‌کوش همچون درختان گز و اسفناج‌های وحشی با تجربه یاری‌گری خود و نیاکانشان در برابر رمل‌های ماسه‌ای حوادث ایستاده‌اند. این اقتضای طبیعت آنجاست چونان که پیری در یکی از روستاهای سردسیر سبزوار یادآور شد که درختانی که زود به شکوفه می‌رسند از سرمای آغازین بهار جان به در نمی‌برند و تنها درختان دیرگُل هستند که در این اقلیم به میوه می‌رسند. مردمان اش نیز صبورند و مقاوم!

در این خطه به نظر می‌رسید زنان نقشی فراتر از تصور جامعه دارند. زنان هفت‌دست بسیاری در این منطقه دستی بر سوزن و دستی در بافت پلاس دارند و همزمان در کاشت و داشت و برداشت و دام‌نقش موثر ایفا می‌کنند. نظارت به امور خانه نیز که از بدیهیات زنانه است.

دیدن این سختکوشی بود که باعث شد ایده کمک به تولید پلاس در خانه هفت دست جرقه بخورد. اشتغال زنان توانمند بافنده محلی، در کنار بازیافت لباس‌های مستعمل و پارچه‌های دورریز کارگاه‌های تولید لباس روش خوبی برای حفاظت از محیط زیست بود و اجرای پروژه‌ای از جنس تولید پایدار را ممکن می‌کرد. قیمت مناسب این گسترده‌دستی دستباف برای مخاطب فرهنگی، طرح‌های زیبای بداهه‌بافی و از همه مهمتر تجربه رعایت تجارت عادلانه برای زنان مشارکت برای خریداران جذاب بود. زنانی که هر کدام افزون بر کار در خانه، به کشاورزی و بافت فرش و گلیم مشغولند اما سهمی عادلانه از تولید خود ندارند، به این ترتیب می‌توانند به درآمدی مستقل دست پیدا کنند. در نهایت هم پیشنهاد خود زنان بافنده به عنوان راه حلی برای تاب‌آوری در روزگار سخت ناشی از خشک شدن قنات‌ها و غیره کار را برای گروه هفت‌دست جدی کرد.

«پلاس» فرشی است که پرز ندارد و به آن گلیم هم گویند. نوع پشمی آن معروف است و انسان را از سرما و گرما و رطوبت زمین محافظت می‌کند. علاوه بر گلیم به شکل کیف و سجاده و خورجین هم بافته می‌شود. پلاس در خراسان، گلستان، خور و بیابانک و مناطق عشایری و نقاط دیگری از ایران نیز بافت می‌شود. ویژگی پلاس مورد نظر ما این بود که پس از چله کشی از پارچه‌های دور ریز یا لباس‌های بلااستفاده بافته می‌شود.

دوستان بنیاد توسعه فرهنگی و توانمند سازی سپهر که از سال‌ها پیش در خراسان جنوبی و بویژه منطقه قائن مشغول امور فرهنگی، محرومیت زدایی، کارآفرینی و غیره بودند مسئولیت مهم نظارت، و کنترل کیفی محلی را به عهده گرفتند. انتخاب زنان بافنده، رساندن دار قالی، مواد خام و کنترل کیفیت و اصالت تولید، رعایت حقوق بافندگان و تبدیل این جمع پراکنده به گروهی با منافع مشترک برای سفارشات آتی، بخشی از کارهای دوستان محلی تعریف شد. گروهی در خانه هفت دست کنترل طراحی نمونه‌های اولیه را پذیرفتند. طراحی نه به معنای تغییر اصالت بلکه پیشنهاد زمینه‌های رنگ یا پیشنهاد دیگر اجناسی که با این روش بافت امکان تولید دارند.

گروه دیگری طراحی و تولید نمونه بسته‌بندی را برای پلاس‌های تولیدشده شروع کردند. بسته‌بندی به جمعی سپرده شد که کارشان هویت بخشی دوباره به خرده‌پارچه‌هایی بود که از مزون‌ها و خیاطی‌ها جمع‌آوری شده بود. به این ترتیب بسته‌بندی پلاس هم از دورریز پارچه جلوگیری می‌کرد. جدای از آن این بسته‌بندی ویژگی‌های سازگاری با محیط زیست، مقرون به صرفه و قابلیت استفاده‌ی مجدد را دارد.

گروه دیگری به نوشتن روایت پلاس برای ارائه به مخاطب پرداختند. روایت تولید و تولیدکنندگان و زمان و مکان آنها که هر کدام ماجرای منحصر بفرد دارند.

گروهی هم با فراخوان به جلب مشارکت افراد برای جمع‌آوری پارچه و ارسال آن مشغول شدند. و بالاخره گروهی نیز به بازاریابی برای فروش پلاس پرداختند و شرکت‌هایی در چهارچوب مسئولیت اجتماعی خود سفارش پیش خرید تعدادی پلاس را ارائه کردند.

بقول قدیمی‌ها در و تخته بهم جور شد.

حالا رسیده بودیم به مرحله‌ی جمع‌آوری پارچه‌ها و لباس‌ها، اولین فراخوان جمع‌آوری پارچه و لباس‌های مستعمل، ابتدای شهریور ۱۴۰۰ در صفحه «خانه هفت دست» و صفحه‌ی «به سمت سبک زندگی پایدار» انجام شد.

متن فراخوان این بود:

«پوش جمع‌آوری و باز مصرفی لباس و پارچه‌های مستعمل و بازیافتی

دورریز و تولید پسماند پارچه از مراحل پیش تولید شروع می‌شود و تا مرحله‌ی خروج از چرخه‌ی مصرف ادامه می‌یابد. در راستای نیاز یک پروژه کارآفرینی برای تولید گلیم محلی در خراسان جنوبی لباس و پارچه‌های مستعمل و بازیافتی شما را جمع‌آوری می‌کنیم.

شما در این پروژه علاوه بر کاهش دورریز پارچه‌ها و لباس‌ها و بازگرداندن آنها به چرخه‌ی مصرف، در پروژه‌ی کارآفرینی و ایجاد معیشت مکمل در جوامع بومی استان خراسان جنوبی مشارکت می‌کنید.

در صورتی که خرده‌پارچه و لباس‌های بلااستفاده دارید و به آنها نیازی ندارید به دست ما در خانه هفت دست برسانید.

برای کسب اطلاعات بیشتر به صفحه‌ی [@tosustainableliving](https://www.tosustainableliving.com) مراجعه فرمایید.»

مکان‌هایی که برای جمع‌آوری پارچه‌ها اعلام شد تهران و خراسان جنوبی بود. پارچه‌هایی که در تهران جمع‌آوری شده بود، به قائن ارسال و در آنجا پس از تفکیک، شستشو و ضدعفونی، برای بافندگان ارسال شد.

در اواسط شهریور پلتفرم کمدآ به کمک آمد و بخشی از جمع‌آوری، تفکیک، شستشو، ضدعفونی و ارسال پارچه‌های دورریز و لباس‌های انباری و بلااستفاده به بافنده‌ها را به عهده گرفت.

پس از این فراخوان‌ها مقدار کمی پارچه جمع‌آوری شد که آن مقدار هم با ناهماهنگی‌هایی ناشی از مشکلات جمع‌آوری لباس‌ها از درب خانه‌ها در استان‌های مختلف مواجه شد. برای پلاس‌ها در مرحله اول به حدود ۱/۵ تن پارچه نیاز داشتیم و برای تامین پارچه‌ها مجبور به خرید اضافه پارچه‌هایی که تا پیش از این به سطل‌های زباله ریخته می‌شدند از تولیدی‌ها و حمل و ضدعفونی آنها شدیم که همین مساله ما را با چالش‌هایی مواجه کرد.

تامین پارچه، هزینه‌های جمع‌آوری و به ویژه هزینه حمل به خاطر مسافت زیاد تهران تا قاین از عواملی بود که بر بهای تمام‌شده‌ی این کالا تاثیر گذاشت. اما همه دست به دست داده بودیم تا این پروژه با همه مشکلات و شیرینی‌های آن ختم به خیر شود.

در این پروژه حدود ۶۰ بافنده در روستاهای قاین مشغول به کار شدند و حاصل کار بیش از یکصد گلیم به ابعاد حدود ۱۵۰ در ۲۵۰ سانت بود که در نوروز ۱۴۰۱ به شرکت خریدار تحویل شد. سفارش شرکت مذکور ۲۰۰ تخته پلاس بود اما مشکلات تدارک پارچه و حمل آن مانع تکمیل سفارش شد.

تجربه عملی به دست آمده حکایت از آن داشت که با توجه به راه‌اندازی نسبی بافت پلاس در روستاهای فوق‌خانه هفت دست نقش خود را کمرنگ نموده و ضمن واگذاری بیشتر تدارک پارچه، مسئولیت بازاریابی برای بافندگان را ادامه دهد. در مرحله بعد با همکاری بنیاد سپهر مقرر شد در سال ۱۴۰۱ ضمن افزایش کنترل کیفی، طرح‌های جدید و بافت نمونه‌های کاربردی جدید تداوم یابد و تدارک پارچه در همان محدوده خراسان سامان یابد.

در سال جدید با حذف یا کاهش جدی خرید و حمل پارچه و هزینه‌های جانبی کاهش قابل توجهی در هزینه‌ها بوجود آمده و با افزایش قیمت فروش، امکان افزایش دستمزد تا حدود ۶۰٪ امکان‌پذیر است که خود از عوامل اصلی کلید خوردن پروژه پلاس و تداوم آن است.

پروژه پلاس‌بافی به عنوان معیشت مکمل بانوان در این روستاها ادامه دارد. خانه هفت دست دوست دارد این پروژه را با همراهی و حمایت بافندگان محلی در برپایی کارگاه پلاس‌بافی در سایر مناطق ایران ادامه دهد. ما آمادگی داریم تجربه خود در زمینه مواد اولیه، بافت، بسته بندی و روایت تولید را در اختیار گروه‌های محلی قرار دهیم و در امر بازار یابی و فروش نیز آنها را همراهی کنیم.

خانه صنایع دستی و بوم‌گردی هفت دست با هدف تسهیل تولید صنایع دستی توسط هنرمندان جامعه محلی، برقراری گفتگوی این هنرمندان با نهاد دانش، پاسخگویی به نیاز فرهنگی عام و همچنین حمایت از اقامتگاه‌های بومگردی که در زمینه‌ی آشنایی و معرفی فرهنگ محلی فعالند، تشکیل شده است.

اصالت هنری آثار، کیفیت تولیدات صنایع دستی، رعایت تجارت عادلانه و تولید دوست‌دار محیط زیست، اهداف و ارزش‌های خانه هفت دست هستند.

ما در چارچوب تسهیل برگزاری نمایشگاه‌های هنرمندان صنایع دستی و تولیدات روستایی، آموزش مراحل تولید از مواد خام، طراحی، مدیریت تولید، بازاریابی، تبلیغات و پژوهش کار می‌کنیم. روزآمد کردن این آثار و توجه به پهنه‌های فرهنگی و توسعه محلی از طریق افزایش اشتغال هنرمندان نیز از راهبردهای اجرایی ماست.

خانه‌ی هفت دست موسسه‌ای غیر انتفاعی است که در سال ۱۳۹۷ با مجوز سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی به ثبت رسیده و درآمد حاصل از فعالیت هایش نیز برای توسعه‌ی اهداف و ارزش‌هایی که از آن سخن گفتیم هزینه می‌شود.

تولید پلاس به روایت تصویر:

مرحله اول: جمع آوری پارچه و لباس کهنه (۱)

مرحله اول: ارسال پارچه‌ها و لباس‌های جمع‌آوری شده (۲)

مرحله دوم: شستشوی پارچه‌ها و لباس‌ها (۱)

مرحله دوم: خشک کردن لباس‌ها و پارچه‌ها (۲)

مرحله دوم: بریدن و رشته رشته کردن پارچه‌ها (۳)

مرحله سوم: چله کشی (۱)

مرحله سوم: چله کشی (۲)

مرحله سوم: چله کشی (۳)

مرحله چهارم: بافت پلاس نشسته (۱)

مرحله چهارم: بافت پلاس نشسته (۲)

مرحله چهارم: بافت پلاس به صورت جمعی (۳)

مرحله چهارم: بافت پلاس ایستاده (۴)

مرحله چهارم: شانه زنی (۵)

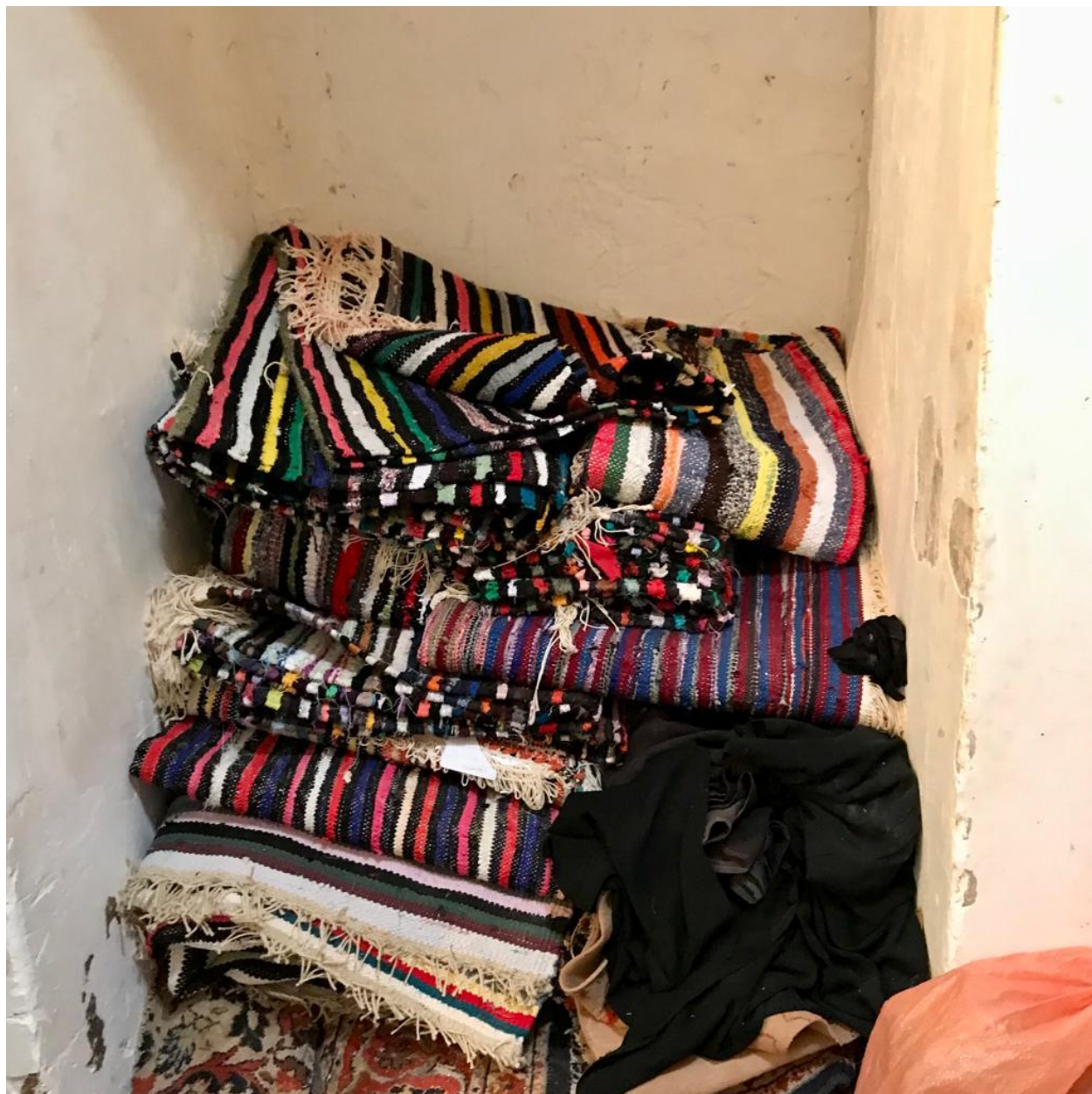

مرحله چهارم: اتمام بافت پلاس (۶)

مرحله چهارم: پهن کردن پلاس ها

مرحله پنجم: ارسال پلاس‌های آماده به تهران

نمونه پلاس آماده فروش

بافندگان پلاس

بافندگان پلاس

بافندگان پلاس

بافندگان پلاس